

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Karla Kulicha

„Srovnání české a ruské deklinace podstatných a přídavných jmen se zaměřením na výuku češtiny pro cizince“

předkládané v roce 2019 na Ústavu českého jazyka a teorie komunikace (obor Didaktika konkrétního jazyka)

I. Stručná charakteristika práce

Práce je věnována různým teoretickým otázkám, které se týkají problematiky deklinace podstatných a přídavných jmen v češtině a ruštině. Problém je nahlížen z hlediska lingvodidaktického, s důrazem na výuku češtiny pro ruskojazyčné cizince. Práce podává široký přehled o sledované problematice a vymezuje ji mj. v rámci synchronního i diachronního vývoje. Vlastní výzkum je zaměřen na pozorování variability pádových tvarů v česky psaných projevech rodilých mluvčích ruštiny s dosaženou úrovní znalosti češtiny B2 podle SERR. Autor podrobně analyzuje získaná data s cílem identifikovat negativní transfer z ruštiny a vysvětlit pravděpodobné příčiny chyb. V závěru práce navrhuje možný přístup k výuce české jmenové flexe v podobě deklinační tabulky.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Práce přináší zajímavé podněty, které mohou být využity v oblasti lingvodidaktiky. Zejména přínosná je teoretická diskuse, v níž se autor neomezuje pouze na otázky úzce související s morfologickou analýzou podstatných a přídavných jmen v češtině a ruštině, ale představuje mnohem širší interdisciplinární záběr. Vychází z poznatků kontrastivní a korpusové lingvistiky, fonetiky, didaktiky apod., přičemž uplatňuje hledisko synchronní a diachronní. Analýza empirických dat je vcelku promyšlená a relevantní pro diskusi o řešených problémech. Závěry jsou založeny na pevném teoretickém základu a přinášejí odpověď na položené výzkumné otázky. Celková kvalita posuzované disertační práce odpovídá požadavkům kladeným na akademickou práci a její výsledky by mohly mít dopad na budoucí výzkum v oblasti lingvodidaktiky.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. Struktura argumentace.

Práce je přes svůj mimořádný rozsah a širší záběr, jakož i přes svůj interdisciplinární charakter, dostatečně přehledná, výklad je srozumitelný a všechny hlavní body, jimiž se autor zabývá, jsou uspokojivě vysvětleny. Vzhledem k velkému množství informací z nejrůznějších zdrojů (teoretické práce a další druhy sekundárních publikací, mluvnic, učebnice, empirická data apod.), jež autor ve své práci používá, a vzhledem k jejich interdisciplinárnímu a příležitostně eklektickému charakteru (nikdy však irelevantnímu), trpí některé části textu menšími nedostatky v koherenci a diskurzivní integritě, zejména v těch částech, které přinášejí teoretické přehledy a přehledy předchozích podobných či jiných relevantních výzkumů. Toto

však nikterak nesnižuje kvalitu práce a váhu obsažených v ní vědeckých důkazů. I přes občasné odchylky od hlavní osy analýzy je jádro argumentace v textu zřejmé a práce splňuje všechny uvedené cíle.

2. *Formální úroveň práce*

Po formální stránce je práce odpovídajícím způsobem strukturovaná a organizovaná do smysluplných celků, tj. kapitol a příslušných podkapitol, které reflektují hlavní oblasti zájmu, popř. části výzkumu. Přehlednosti práce by možná prospěla tradičnější struktura, která by shrnovala všechny teoretické poznatky (nebo většinu z nich) do jedné kapitoly, analýzu dat do jiné atd. To však může být obtížněji dosažitelné v praxi vzhledem k interdisciplinární povaze práce, a proto to nepovažuji za nedostatek. Práce je dobře graficky zformátovaná, názvy jednotlivých kapitol jasně odrážejí jejich obsah a cíle, což napomáhá čtenáři v orientaci v rozsáhlém textu. Jazyk práce splňuje akademické standardy kladené na tento typ textu. V práci se nevyskytují gramatické chyby, stylistické ani jiné jazykové neobratnosti. Na začátku práce je uveden seznam použitých zkratk, který přispívá k zachování čitelnosti a srozumitelnosti textu. Bibliografické odkazy zcela odpovídají akademickým konvencím a jsou v celém textu konzistentní. Ačkoliv autor hojně využívá poznámek pod čarou, soudím, že by v některých částech práce bylo jejich použití vhodné ve větší míře. Umožnilo by to přesun části informační zátěže z textu práce a učinilo by ho vzhledem k hlavní argumentaci soudržnějším.

3. *Práce s prameny či s materiálem*

Autor čerpá z širokého spektra nejrůznějších sekundárních pramenů, což je jedna z hlavních předností práce. Upozornila bych pouze na novou publikaci Ďurovič, L., Giger, M. (2018). „*Paradigmatika spisovné ruštiny. Hláskosloví a tvarosloví*“, která by neměla pozornosti autora uniknout.

Vzhledem k interdisciplinární povaze práce mají sekundární zdroje, na které se v textu odkazuje, různorodý charakter, jedná se např. o odborné práce ze srovnávací jazykovědy, mluvnice, učebnice češtiny pro cizince apod. Přesto jsou všechny zdroje relevantní pro stanovené výzkumné otázky a jsou vhodně použity v autorově argumentaci. Využití sekundárních zdrojů je v souladu s platnými akademickými a etickými normami, citace jsou přesné a transparentní a jsou opatřeny poznámkami tak, že lze zdroj v případě potřeby snadno vyhledat. Cizojazyčné prameny (vzhledem k povaze práce zejména ruské) jsou vhodně použity a citovány odpovídajícím způsobem.

Součástí práce je analýza empirických dat, jež byla získána pro účely výzkumu. Materiály byly shromážděny na základě testů zadaných studentům na vysoké škole. Analýza byla provedena pomocí kvalitativní metody, která je dostačující pro řešení hlavních výzkumných otázek. Všechny závěry plynoucí z výsledků analýzy jsou opodstatněné a založené na vědeckém základě.

Kromě hlavní analýzy autor rovněž předkládá analýzu – nebo spíše podrobný komentovaný rozbor – vybraných učebnic používaných při výuce češtiny pro rusky mluvící cizince. Zdroje

reprezentují současný stav poznání v oblasti lingvodidaktiky, tj. výuky češtiny pro rusky mluvící cizince. Soudím, že autor věnuje přílišnou pozornost některým detailům a méně podstatným aspektům výzkumného problému, které nejsou fokusem jeho práce a které není schopen hlouběji zkoumat z časových a prostorových důvodů. Někteří čtenáři je však mohou shledat zajímavými jako inspiraci pro budoucí výzkum.

4. *Vlastní přínos*

Autor kriticky přistupuje ke zkoumané problematice, uvádí důvody pro přijetí či zavržení názorů vyslovených v citovaných zdrojích. Práce se vyznačuje jistou mírou originality – téma nikdy předtím nebylo zkoumáno do takové míry (hloubky) a s využitím interdisciplinárního přístupu. Ačkoliv autorova diskuse o různých teoretických pozicích týkajících se problematiky deklinace podstatných a přídavných jmen v češtině a ruštině je sama o sobě hodnotná, za jeho největší přínos považuji navrženou deklinační tabulku propojující český a ruský systém skloňování substantiv, která je přizpůsobena specifickým potřebám rusky mluvících studentů.

Dotazy k obhajobě

1. Bylo by možné uplatnit ve výzkumu kvantitativní metodu včetně statistické analýzy dat?
2. Proč byly výsledky výzkumu konfrontovány s texty obsaženými v akvizičním korpusu CzeSL-SGT? Jak to ovlivnilo závěry?
3. Je možné konstatovat, že existuje úplná symetrie při osvojování češtiny jako cizího jazyka ruskojazyčnými cizinci a ruštiny jako cizího jazyka Čechy? Lze tvrdit, že jsou problematické stejné fenomény?
4. Jak může být diachronní perspektiva učitelům užitečná v praxi (při výuce jazyka)? (srov. s. 53-54)

IV. Závěr

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako prospěl.